Sisäministeriö LAUSUNTO SM2016-00315

MMO Kainulainen Tuuli(SM) 15.06.2016

Viite
U 30/2016 vp

Asia
Perustuslakivaliokunnan kuuleminen 16.6.2016; Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Eurodac-rekisteristä

Euroopan komission 4. toukokuuta 2016 antaman Eurodac-henkilötietorekisteriä koskevan asetusehdotuksen (COM(2016)272 lopullinen) tarkoituksena on lujittaa Eurodac-rekisteriä ja sopeuttaa sitä Dublin-järjestelmään tehtäviin muutoksiin. Eurodac-rekisteriä voidaan pitää tärkeimpänä työkaluna Dublin-asetuksen soveltamisessa.

Uudistuksen tarkoituksena on tehostaa henkilötietojen käytön mahdollisuuksia henkilöiden palauttamisessa ja takaisinotossa. Lisäksi sen tavoitteena on parantaa terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten ehkäisemistä, havaitsemista ja tutkimista.

Ehdotusta ja U-kirjelmää on käsitelty kirjallisesti EU-jaostossa 6:ssa 23-24.5.2016. U-kirjelmää on käsitelty hallituksen EU-ministerivaliokunnassa 27.5.2016. Turvapaikkatyöryhmässä asetusehdotusta on käsitelty 12.5.2016, 26.5.2016 ja 14.6.2016.

Asetusehdotuksessa esitetään nykyisen asetuksen ((EU) 603/2013) soveltamisalaa laajennettavaksi niin, että jäsenvaltiot voisivat tallentaa Eurodac-rekisteriin ja hakea sieltä myös sellaisten kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tietoja, jotka eivät ole hakeneet kansainvälistä suojelua ja jotka oleskelevat EU:n alueella laittomasti. Jäsenmaille lisätään velvollisuus sormenjälkien ottamiseen kaikista sormista ja kasvokuvien ottamiseen yli 6-vuotiailta turvapaikanhakijoilta, kolmannen maan kansalaisilta ja kansalaisuudettomilta henkilöiltä. Uudistetussa Eurodac-rekisterissä biometrisiä tunnistetietoja eli sormenjälkiä ja kasvokuvia verrattaisiin tietojärjestelmän tietoihin yleensä yhdessä. Pelkästään kasvokuvia voitaisiin verrata erikseen määrätyissä olosuhteissa. Uudistukseen sisältyvä velvollisuus kasvokuvien järjestelmään tallentamiseksi ennakoi tulevaisuudessa tehtävää kasvojentunnisteohjelmistoa. Jäsenvaltiot voisivat lisäksi tallentaa rekisteriin aiempaa enemmän henkilötietoja, kuten nimen, syntymäajan, kansalaisuuden ja henkilöllisyystodistukseen tai matkustusasiakirjaan liittyviä tietoja, henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä täysimääräisesti noudattaen.

Asetusehdotukseen on sisällytetty Dublin-menettelyn ensisijaisuuden varmistaminen. Kun keskusjärjestelmän osuma osoittaa, että turvapaikkahakemus on tehty Euroopan unionin alueella, haun tehnyt jäsenvaltio varmistaa Dublin-menettelyn asianmukaisen noudattamisen. Tällä varmistetaan, ettei turvapaikanhakijaa palauteta lähtömaahan tai kolmanteen maahan palauttamiskiellon (non-refoulement) periaatteen vastaisesti.

Mikäli henkilö kieltäytyy antamasta kasvokuvia tai noudattamasta sormenjälkimenettelyä, kansallisen lainsäädännön mukaisten pakotteiden käyttäminen on sallittua asetusehdotuksen mukaan. Poikkeuksena ovat kuitenkin lapset, joihin ei sovelleta mitään hallinnollisia seuraamuksia, jos he eivät

anna sormenjälkiään tai kasvokuviaan siinä tapauksessa, että heillä on hyvä syy olla antamatta niitä. Lisäksi asetusehdotukseen sisältyvillä uusilla täsmennyksillä pyritään varmistamaan sormenjälkien ja kasvokuvien ottaminen ala-ikäisiltä lapsiystävällisesti sekä lapsen parasta ajatellen.

Komission mukaan ehdotus takaa lainvalvonta- (tai nimettyjen) viranomaisten ja Europolin pääsyn Eurodac-rekisterin tietoihin terrorismirikosten tai muiden vakavien rikosten ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai tutkimiseksi sekä kolmansien maiden kansalaisten tunnistamiseksi heidän ylittäessään EU:n ulkorajat sekä heidän liikkumisensa tarkkailuun EU-alueella.

Valtioneuvoston kanta komission antamaan asetusehdotukseen on alustavasti myönteinen. Kanta voi kuitenkin tarkentua asian käsittelyn edetessä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä teknisten tietojärjestelmien kehittämistä tukemaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän sekä paluudirektiivin velvoitteiden täyttämistä. Valtioneuvosto kannattaa Eurodac-rekisterin kehittämistä asetuksen soveltamisalan laajentamiseksi. Järjestelmä olisi kuitenkin edelleenkin pääasiassa Dublin-menettelyä tukeva järjestelmä.

EU-alueelle saapuvien ja alueella oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten tunnistamiseksi, laittoman maahanmuuton ja palauttamisen hallitsemiseksi sekä Schengen-alueen toimivuuden turvaamiseksi tarvitaan nykyistä tehokkaampia järjestelmiä. Biometristen tunnisteiden eli sormenjälki- ja kasvokuvatietojen käytön lisääminen ja tehostaminen onkin tässä yhteydessä perusteltua. Asetusehdotuksessa esitetyt muutokset tehostaisivat myös EU:n alueella oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten tunnistamista sekä laittoman maahanmuuton ja oleskelun torjuntaa.

Eurodac-asetuksen soveltamisalan laajentaminen ja Eurodac-rekisterin hyödyntäminen ovat eduksi myös henkilöiden palautuksissa, sillä se voi ratkaista palautuksiin liittyneitä ongelmia, jotka ovat yhteydessä laittomien tulijoiden identifiointiin ja palautuksiin tarvittavien asiakirjojen hankkimiseen. Ehdotus myös täydentää asianmukaisella tavalla yhteiseen eurooppalaiseen turvapaikkajärjestelmään aiottuja muutoksia.

Lasten sormenjälkien ottamisen osalta valtioneuvosto pitää perusteltuna sormenjälkien ottamisen ikärajan laskemista 14 vuodesta 6 vuoteen siitä näkökulmasta, että tarkoituksena on sitä kautta suojella lapsia tunnistamalla heidät, jos he ovat joutuneet eroon perheistään. Asetusehdotukseen sisältyvät erityiset menettelysäännöt koskien biometrisien tietojen keräämistä lapsilta ovat tärkeitä.

Palauttamiskiellon (non-refoulement) periaatteen noudattaminen tulee varmistaa ehdotuksessa mainitulla tavalla Dublin-menettelyn asianmukaisen noudattamisen avulla.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että Eurodac-rekisterin toimivuus ja kapasiteetti riittävät sekä voimassa olevan rekisterin että ehdotetun uuden järjestelmän tarkoitusta varten ja ettei asetuksella muuteta olemassa olevia perus-, ihmisoikeus- ja tietosuojaa koskevia periaatteita. Ehdotuksen tietosuojaan ja rekistereiden ylläpitämiseen liittyviä esityksiä voidaan pitää EU:ssa muuten käytössä oleviin järjestelmiin verrannollisina.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi